

آذربایجان

مولف: حمزه روحی قره‌باغ

ارتش جمهوری اسلامی ایران

مرکز آموزشی و پژوهشی شهید سپهبد صیاد شیرازی

بهار-۱۳۸۸

روحی قره باغ، حمزه - ۱۳۴۰

آذربایجان / مولف: حمزه روحی قره باغ / ویراستار: سید علی اکبر میردهقان، تهران: مرکز آموزشی و پژوهشی

شهید سپهبد صیاد شیرازی، ۱۳۸۷

۲۸۸ ص - مصور، جدول، نچره دار

ISBN: ۹۷۸-۶۰۰-۵۲۵۱-۲۹-۶

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.

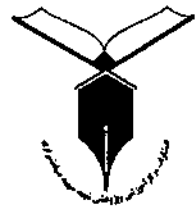
کتابنامه: ص ۲۸۷

۱- آذربایجان ۲- مرکز آموزشی پژوهشی شهید سپهبد صیاد شیرازی

۹۴۷/۵۴

DK692/3/۹۱۴ ۱۳۸۸

کتابخانه ملی ایران: ۱۷۲۹۴۷۲

نام کتاب: **آذربایجان**

مولف: حمزه روحی قره باغ

ویراستار فنی: سید علی اکبر میردهقان

ویراستار ادبی: مرتضی مرادی

ناظر چاپ: داود رحیمی

طراح جلد: محرم اسلام نژاد

صفحه آرا: ابراهیم افتحی

امور چاپ و صحافی: حجت ستوده - محمد شریفی

نوبت چاپ: اول - بهار ۱۳۸۸

ناشر: انتشارات مرکز آموزشی و پژوهشی شهید سپهبد صیاد شیرازی

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

قیمت: ۵۷۰۰۰ ریال

نشانی: تهران - لویزان - بزرگراه ارتش (لشکرک) - روبروی سازمان جنگلها و مراتع - مرکز آموزشی و پژوهشی شهید سپهبد صیاد شیرازی.

مستوف پستی: ۱۶۷۶۵-۲۶۹۲ تلفن مرکز عرضه محمولات فرهنگي: ۲۲۴۵۰۶۹۷

حق چاپ برای مرکز آموزشی و پژوهشی شهید سپهبد صیاد شیرازی محفوظ می باشد. /

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

الف	بیخون لاشی
ب	مقدمه مولف

فصل اول

تاریخ کشور

۱	مقدمه
۲	پیشینه تاریخی
۴	جمهوری خود مختار نخجوان

فصل دوم

ساختار جغرافیایی و مردم شناسی

۷	وسعت، شکل سرزمین و جنس خاک
۸	آب و هوا
۹	موقعیت
۱۰	عوارض طبیعی
۱۴	پوشش گیاهی
۲۱	مرزهای طبیعی
۲۲	باکو پایتخت آذربایجان
۲۵	شهرنشینی
۲۸	تقسیمات کشوری

فصل سوم

ساختار اقتصادی

۳۵	وضعیت اقتصادی
۴۰	سرمایه گذاری خارجی
۴۱	صادرات
۴۲	واردات
۴۵	نرخ رشد اقتصادی
۴۶	حمل و نقل هوایی

۵۰	جمل و نقل زمینی
۵۳	جمل و نقل دریایی
۵۴	صنایع
۵۹	معادن
۶۱	انرژی
۶۷	قراردادهای نفتی
۷۷	مخابرات

فصل چهارم

ساختار اجتماعی، فرهنگی و آموزشی

۷۹	رسانه‌های گروهی
۹۰	سیاست فرهنگی
۹۲	ساختارهای سازمانی و اداری
۱۰۳	صنایع فرهنگی
۱۱۱	موسسات فرهنگی
۱۱۶	خط رسمی
۱۲۰	جمعیت
۱۲۳	دین و سیاست
۱۲۵	وضعیت اشتغال
۱۲۶	آموزش و پرورش
۱۲۹	آموزش عالی
۱۳۵	وضعیت اجتماعی

فصل پنجم

ساختار سیاسی

۱۴۱	قانون اساسی
۱۴۴	قوه مجریه
۱۴۸	قوه مقننه
۱۵۱	قوه قضائیه

سیاست داخلی.....	۱۵۳
روابط خارجی.....	۱۵۴
بحران قره‌باغ.....	۲۱۳
احزاب و گروه‌های سیاسی.....	۲۲۲

فصل ششم

ساختار دفاعی

نیروهای مسلح.....	۲۲۹
استعداد ارتش.....	۲۳۱
خدمت نظام وظیفه.....	۲۳۲
ساختار نیروهای مسلح.....	۲۳۳
خریدهای تسلیحاتی.....	۲۳۶
روابط نظامی با سایر کشورها.....	۲۳۸
عضویت در پیمان‌های نظامی.....	۲۴۵
مشارکت با ناتو.....	۲۴۸
وضعیت صنایع دفاعی.....	۲۵۶
نیروی زمینی، استعداد و ترکیب نیروهای مسلح.....	۲۵۸
نیروی هوایی.....	۲۶۱
ایستگاه راداری قبله.....	۲۶۶
نیروی دریایی.....	۲۶۹
نیروی مرزبانی.....	۲۷۲
گارد ملی.....	۲۷۴
گارد خزر.....	۲۷۴
گارد ساحلی.....	۲۷۴
گارد داخلی.....	۲۷۵
نیروی پلیس شهری.....	۲۷۶
دکترین نظامی.....	۲۷۶
اوضاع نظامی جمهوری نخجوان.....	۲۷۸

فصل هفتم

ساختار اطلاعاتی و امنیتی

وزارت امنیت	۲۷۹
سازمان‌های امنیتی غیرنظامی (عام)	۲۸۱
حفاظت اطلاعات و ضدجاسوسی در سازمان‌های نظامی	۲۸۳
همکاری‌های امنیتی با سایر کشورها	۲۸۳
منابع	۲۸۷

سخن ناشر

بسیاری از صاحب‌نظران امور راهبردی معتقدند جهان پس از وقوع حوادث ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱ در آمریکا وارد روند جدیدی شده که نتیجه نهایی آن با رقابت قدرت‌های منطقه‌ای و بین‌المللی منجر به نظم و یا بی‌نظمی نوینی خواهد شد که آینده آن خیلی روشن و قابل پیش‌بینی به نظر نمی‌رسد.

نقطه ثقل این تحولات، خاورمیانه، آسیای مرکزی و قفقاز و بویژه دریای خزر سرشار از منابع انرژی است که به بهانه مبارزه با تروریسم، پای نیروهای فرمانطقه‌ای رسماً به آن باز شده و نیروهای نظامی بیگانه در برخی از کشورهای همجوار جمهوری اسلامی ایران مستقر شده‌اند.

هر چند حضور نظامی آمریکا در منطقه تهدید بالقوه‌ای علیه امنیت ملی کشورمان محسوب می‌گردد اما با شناخت کامل و عمیق از کشورهای همجوار و تأکید بر مشترکات فرهنگی، تاریخی، دینی، مذهبی، اقتصادی و... می‌توان ضمن خنثی کردن اقدامات تخریبی بیگانگان بویژه امنیت دریای خزر، زمینه همکاری‌های راهبردی را توسعه و تعمیق بخشید.

در این راستا مرکز آموزشی و پژوهشی شهید صیاد شیرازی در راستای رسالت خود در تنویر افکار دانشجویان و محققین کشور با بهره‌گیری از تجربیات ارزنده حضور وابستگان نظامی در این کشورها اقدام به تهیه و انتشار سلسله کتاب‌های آشنایی با کشورهای همجوار نموده که ویژگی خاص این کتاب‌ها نسبت به سایر کتاب‌های مشابه منتشر شده با این موضوعات، صبغه نظامی آن است که بر غنای سایر موضوعات و مطالب عمومی کتاب افزوده است.

امید است این اقدام در راستای ارتقای سطح آموزش اطلاعاتی راهبردی و ایجاد درک عمیق در خصوص تحولات منطقه‌ای و بین‌المللی مؤثر واقع گردد.

بدیهی است نظرات و پیشنهادات سازنده دانشجویان و صاحب‌نظران عزیز در ارتقاء محتوای کتاب حاضر در چاپ‌های بعدی تأثیر مثبتی خواهد داشت.

مرکز آموزشی و پژوهشی شهید صیاد شیرازی

مقدمه مؤلف

آذربایجان یکی از قدیمی‌ترین نقاط سکونت انسان به شمار می‌رود که آثاری از انسان (آزیخ آنتروپ) در آن کشف شده است. سرزمینی که امروزه جمهوری آذربایجان نام دارد. از زمان سکونت مبادها در این مناطق (از زمان هخامنشیان) تا دوره قاجاریه، بخشی از قلمرو ایران بوده است و در طول تاریخ «آران» نامیده می‌شد که پس از تسلط بلشویک‌ها در سال ۱۹۱۸ میلادی نام آذربایجان به خود گرفت.

پس از جنگ‌های طولانی ایران و روس با انعقاد معاهده گلستان در سال ۱۸۱۳ میلادی ایالت‌های باکو، شیروان، گنجه، لنکران و دربند از ایران جدا شدند. در پی شکست مجدد ایران از روسیه در سال ۱۸۲۸، بر اساس معاهده ترکمنچای ایالت‌های ایروان، نخجوان و بخش جنوبی تالش از پیکره ایران جدا گردیدند.

جمهوری آذربایجان در سال ۱۹۹۱ با فروپاشی شوروی به استقلال رسید، کشور آذربایجان به عنوان بخشی از قفقاز، در طول تاریخ از موقعیت جغرافیایی برتر و کلیدی برخوردار بوده و به سبب این موقعیت همواره در معرض توجه دولت‌ها و قدرت‌های بزرگ قرار داشته است.

موقعیت جغرافیایی و ذخایر نفتی این کشور و داشتن مرزهای طولانی با جمهوری اسلامی ایران باعث گردیده کشورهای غربی از جمله آمریکا و رژیم صهیونیستی توجه خاصی به آن نمایند و در این راستا با نفوذ در سامانه سیاسی حاکم بر این کشور زمینه‌های حضور و تسلط اقتصادی و نظامی خود را فراهم نمایند.

کشور آذربایجان بخشی از جغرافیای جهان اسلام است و مردمان ساکن در این اراضی همواره در طول قرون و اعصار متمادی به تاریخ و فرهنگ خود پایبند بوده‌اند. پیروان دین اسلام در آذربایجان ۹۳/۴ درصد جمعیت این کشور را تشکیل می‌دهند که ۷۰ درصد آن شیعه مذهب و ۳۰ درصد نیز سنی (حنفی) مذهب می‌باشد.

با توجه به آنچه گفته شد بخشی از تاریخ دو کشور مشترک بوده و مردم جمهوری آذربایجان با جمعیت آذری زبان کشورمان که بخش اعظم از جمعیت کشورمان را تشکیل می‌دهد دارای اشتراکات فرهنگی و قومی و نژادی می‌باشند. ساکنان مناطق مرزی ایران و جمهوری آذربایجان دارای ارتباطات خانوادگی و عاطفی گسترده‌ای هستند.

آذربایجان قبل از کسب استقلال خود با بحران قره‌باغ روبرو گردید به طوری که با گسترش جنگ در ایالت ناگورنور قره‌باغ و اشغال بخشی از سرزمین آذربایجان توسط ارمنستان جمعیت زیادی از ساکنان آن آواره شدند و تلافی‌های بعمل آمده برای حل بحران تا کنون بی نتیجه بوده است.

دو کشور جمهوری اسلامی ایران و آذربایجان می‌توانند با نزدیک نمودن دیدگاه‌های خود به یکدیگر با استفاده از توانایی‌های موجود به عنوان دو کشور مسلمان شیعه قدم‌های بزرگی را در راه توسعه هرچه بیشتر بردارند و با توجه به این که مسئولان جمهوری اسلامی ایران بارها اعلام کرده‌اند که حاضر هستند پیشرفت‌های علمی و فناوری خود را در اختیار کشورهای همسایه، منطقه و جهان قرار دهند لذا مسئولان آذربایجان می‌توانند با توجه به مزیت‌های گوناگون موجود و مرزهای مشترک طولانی با برنامه‌ریزی صحیح بیشترین استفاده را برای پیشرفت کشورشان ببرند. برای پایه‌ریزی ساختار روابط دو کشور در آینده به منظور تعامل هرچه بیشتر نیاز به شناخت دقیق یکدیگر می‌باشد که امید است این نوشته بتواند برای خوانندگان عزیز کمک لازم را بنماید.

در پایان بر خود لازم می‌دانند از امیر معاون محترم اطلاعات ارتش جمهوری اسلامی ایران و امیر فرماندهی محترم مرکز آموزشی و پژوهشی شهید صیاد شیرازی که مشوق من در گردآوری مجموعه‌ی حاضر بوده‌اند کمال تشکر و قدردانی را ابراز نمایم.

حمزه روحی قره‌باغ

بهار ۱۳۸۸